

Hoofdstuk 2 gaat dieper in op de werking van symbolen in een leeromgeving, want kennis is taal in beelden gevat en mensen denken in beelden. Centrale vraag is hier: waarom moeten leerlingen zich een beeld vormen van hun eigen leren denken en handelen en daarbij hun eigen leerprestaties leren inschatten?

Het zoeken naar zin in het leren, is het onderwerp van het derde hoofdstuk. De school wordt gezien als een interactieve leeromgeving waar de leerlingen zich ontwikkelen tot actieve deelnemers. De bijdrage van verschillende denkmodellen aan de interactieve communicatie in de lespraktijk wordt nader onderzocht. Enkele praktijkvoorbeelden maken een en ander helder.

Hoe kunnen leerlingen leren omgaan met de verscheidenheid aan kenniswerelden die in de verschillende schoolvakken gepresenteerd worden? Daarop probeert hoofdstuk 4 een antwoord te formuleren, waar het gaat over het proces van kennis verwerven in een rijke en krachtige leeromgeving.

Het leren als de ontwikkeling van relaties in de concrete lespraktijk binnen een rijke leer-

omgeving, wordt uitgewerkt in hoofdstuk 5. Met welke netwerken van relaties krijgen leerlingen te maken? Welke relaties worden ontwikkeld tussen leerlingen, vakinhouden, actualiteiten en culturen? Op deze en andere vragen leest u hier een aanzet tot antwoord.

Hoofdstuk 6 ten slotte focust op zelfstandig worden met de wereld als studiehuis, waarbij de nadruk ligt op de zelfredzaamheid van het individu en het kunnen samen werken en leren in groepen binnen een interculturele werldsamenleving. Samenwerkend leren en intercultureel onderwijs worden hier aan de orde gesteld. De auteur rondt af met de vraag naar de begeleiding van het zelfstandig worden: *"hoe daagt de leraar de leerlingen uit om zelf actief verder te bouwen aan hun eigen duurzame leerhouding in het studiehuis?"* (p. 12)

Casussen, verhelderende schematische overzichten en concrete handreikingen maken deze publicatie praktijkgerichter dan de voorgaande. Maar de ondertoon blijft sterk pedagogisch, onderwijskundig, leerpsychologisch en filosofisch. Genoeg invalshoeken dus om te reflecteren op het eigen denken en handelen in de les.

Leren in het studiehuis

Wiel Veugelers & Henk Zijlstra (red.): *Leren in het studiehuis*. Leuven/Apeldoorn: Garant, 2001. Studiehuisserie nr. 10.

Ook in deze publicatie staat het Nederlandse studiehuis centraal. Het is in augustus 1998 in 25% van de scholen inge-

voerd; het overige driekwart volgde een schooljaar later. Sindsdien zijn ons met de regelmaat van de klok negatieve berichten

ter ore gekomen via de pers: leraren klagen over te grote werkdruk, leerlingen staken, ouders zijn bezorgd. Maar wat gebeurt er nu eigenlijk in de Nederlandse scholen? Welke vernieuwingen worden daadwerkelijk gerealiseerd? Met welke problemen hebben de verschillende onderwijsparticipanten (directieleden, leraren, leerlingen, ouders) te kampen? En welke creatieve oplossingen hebben scholen daarvoor bedacht?

Na drie eerdere publicaties onder redactie van Veugelaers & Zijlstra over de voorbereiding op het studiehuis' doen 29 leraren en directieleden nu hun verhaal over de daadwerkelijke implementatie in *Leren in het studiehuis*. Ze zijn afkomstig uit 17 scholen die samenwerken in een netwerk van de Universiteit Amsterdam. De publicatie laat zien welke eigen invulling scholen geven aan het studiehuis en hoe leerlingen, leraren en directieleden samen hun onderwijs proberen te verbeteren. Concrete voorbeeldmaterialen allerhande maken de bijdragen levendig en helder.

De publicatie bestaat uit zeven delen. In deel 1, de introductie, worden de hoofdlijnen van de vernieuwing van de Tweede Fase samengevat: de uitgangspunten en het nieuwe type student dat zal doorstromen naar het hoger onderwijs. In deel 2 geven zeven scholen aan wat hun visie is op deze onderwijsvernieuwing en hoe zij die implementeren. Zowel knelpunten als veranderingen passeren de revue. Er is onder meer aandacht voor de veranderde rol van de leraar, de aandacht voor vaardigheden, het beoordelen en toetsen van leerlingen,

het analyseren van leerstijlen, en de samenwerking tussen leraren.

Dat er bij deze onderwijsvernieuwing veel aandacht moet uitgaan naar de participatie van leerlingen, ouders en leraren, wordt in het derde deel aan de hand van voorbeelden gedemonstreerd. Over de cruciale rol die het derde leerjaar van het secundair onderwijs speelt als voorbereiding op de Tweede Fase, gaat het in deel 4. In de drie bijdragen van deel 5 wordt aangetoond dat de begeleiding van leerlingen uiterst belangrijk is geworden nu ze veel meer zelfstandig moeten werken. In deel 6 wordt de pedagogisch-didactische vernieuwing in verschillende vakken aan de orde gesteld. Twee bijdragen focussen op 'geïntegreerd literatuuronderwijs' waarvan de component 'literatuur' van alle taalvakken deel uitmaakt.

In deel 7 ten slotte maken de redacteurs de balans op: naast een schets van de maatschappelijke context van deze onderwijsvernieuwing zetten ze de knelpunten en pragmatische oplossingen van scholen op een rij. De echte oplossingen moeten echter van het beleid komen; daarom houden Veugelaers & Zijlstra een beargumenteerd pleidooi voor betere voorwaarden voor het studiehuis. Maar de publicatie eindigt optimistisch met een opsomming van de positieve ontwikkelingen die in zo'n korte tijdsperiode daadwerkelijk gerealiseerd zijn.

Leren van eigen en andermans ervaringen is de teneur in elke bijdrage. Laten we hopen dat alle Vlaamse onderwijsparticipanten ook veel mogen leren uit deze Nederlandse ervaringen.

Rita Rymenans
Universiteit Antwerpen
Departement Didactiek en Kritiek
Universiteitsplein 1, 2610 Wilrijk
rita.rymenans@ua.ac.be

Noot

- ¹ 'Netwerken aan de bovenbouw van havo en vwo' (1995), 'Praktijken in het studiehuis' (1996) en 'Lesgeven in het studiehuis' (1998), respectievelijk besproken in de rubriek 'Werkhuis' van VONK 29/2 (p. 97-98), 29/2 (p. 102) en 29/1 (p. 93-94).

HET SCHOOLVAK NEDERLANDS

Noteer alvast in uw agenda: op **14 en 15 november 2003** vindt de 17e conferentie Het Schoolvak Nederlands (HSN) plaats in de Hogeschool Domstad in Utrecht.

Meer informatie op <www.hetschoolvaknederlands.org>.

NIEUWE VORMEN VAN EVALUEREN

Op **dinsdag 18 maart 2003** vindt in Antwerpen de jaarlijkse studiedag van WIVO (Werkgroep Informatie Vernieuwing Onderwijs) plaats.

Het thema is: 'Nieuwe vormen van evalueren als hefboom voor zelfstandig werken'.

De doelgroep bestaat uit leraren, begeleiders, coördinatoren en directieleden secundair onderwijs en lerarenopleiders.

INSCHRIJVINGEN EN INLICHTINGEN:

WIVO, Vilde-Olympiadelaan 25, 2020 Antwerpen,
tel. (03)820 66 28,
E-MAIL alaertsberna@netscape.net

T
U
S
S
E
N
D
O
O
R